

Розвиток оперного жанру в західній Європі

{ Виконав студент 2. спец. курсу
{ Кристопчук Сергій

Оперу вважають одним із найпарадоксальніших продуктів художньої творчості Нового часу. Італійське слово *opera* перекладається як твір, творчість, діяльність. *Опера – це вид музично-театрального мистецтва; музично-драматичний твір, оснований на синтезі слова, сценічної дії та музики.*

Опера виникла в Італії на межі XVI – XVII століть. Поштовхом до створення опери стала ренесансна ідея учених-гуманістів, письменників і музикантів щодо відродження давньогрецької трагедії. У процесі історичного розвитку були вироблені різноманітні оперні форми: сольна арія, *аріозо*, каватина, різні види вокального ансамблю, хори, а також увертюра і самостійні оркестрові епізоди жанрового характеру. Велике значення в опері має *речитатив*, що відтворює інтонації мови людини і пов'язує сольні або ансамблеві номери. В деяких операх замість речитативу використовують розмовний діалог. Велику роль в оперній драматургії відіграють *лейтмотиви* – короткі музичні теми-символи, які характеризують дійових осіб, певні сценічні ситуації тощо.

Засновником французької опери став *Жан Батіст Люллі* (1632 – 1687), який був чудовим скрипалем, диригентом, композитором, танцівником. Опери Люллі, які він називав «ліричними трагедіями» (*tragédies lyriques*), демонструють суто французький музично-театральний стиль. Сюжети беруться з античної міфології чи з італійських поем, а лібрето, з їх величними віршами, орієнтовані на стиль великого сучасника Ж. Б. Люллі – драматурга Ж. Расіна. Музиці Ж. Б. Люллі притаманні урочистість, вишуканість, у ній яскраво відображені характерні риси французької музичної традиції – витончена елегантність, стримана емоційність і одухотвореність. Відомими операми Ж. Б. Люллі є «Альцеста», «Тезей», «Атіс», «Арміда».

Центром оперної діяльності другої половини XVII – початку XVIII ст. став Неаполь, а першим майстром нового стилю – *Алессандро Скарлатті* (1660 – 1725). У творчості митця було узагальнено головні тенденції італійського оперного мистецтва рубежу XVII – XVIII ст. В опері А. Скарлатті найбільше цікавила мелодія, а не речитатив. Він розвивав форму і мелодичний стиль неаполітанської опери-серія (серйозна опера). У його творчості остаточно сформувався тип арії *da capo*, де за першою частиною слідує контрастний розділ, а потім повторюється перша частина. До спадщини композитора входить близько ста опер. Найвідомішими з них є опери-серія «Примхи кохання або Розаура», «Коринфський пастух», «Великий Тамерлан», «Митридат Евпатор», «Телемак».

Значний внесок у розвиток неаполітанської опери-серіау XVIII ст. в Європі здійснив німецький композитор *Георг Фрідріх Гендель* (1685 – 1759). Розпочавши свою професійну діяльність оперного скрипаля, митець з 1706 по 1710 рр. мандрував по Італії. У 25 років Г. Гендель прибув до Лондона, де згодом отримав монопольне право на постановку італійських опер. Там він написав оперу «Рінальдо». Згодом з'явилася ціла низка опер, в яких розмаїття і багатство гармонічного письма поєднані з надзвичайною вокальною віртуозністю. Постановки опер Г. Генделя «Аціс і Галатея», «Юлій Цезар», «Аецій» та «Альціна» з успіхом проходять і в наш час.

Вагомий вплив на розвиток оперного мистецтва мала творчість німецького композитора *Христофа Віллібальда Глюка* (1714 – 1787). Композитор здійснив оперну реформу, що ґрунтувалася на музично-естетичних принципах Просвітництва. Суть реформи Х. В. Глюка полягала в підпорядкуванні музики драматичній дії. Всю увагу Х. В. Глюк зосередив на виявленні внутрішнього світу героїв. Інструментальні і вокальні засоби були спрямовані на розкриття змісту кожного слова тексту. Перу композитора належать опери «Орфей і Евридика», «Альцеста», «Паріс і Олена», «Іфігенія в Авліді», «Іфігенія в Тавриді». У цих творах піднесеність драми, притаманна для опери-серія поєднується з багатством німецького гармонічного письма.

Вершиною розвитку опери XVIII ст. стала творчість видатного австрійського композитора *Вольфганга Амадея Моцарта*. Митець створив власний інтернаціональний оперний стиль, що відзначався гармонією між сольними і ансамблевими номерами, між вокальним та інструментальним початками. В юності він написав декілька італійських опер – у стилі *buffa* і *seria*. Останню свою оперу-серія («Ідоменей») композитор створив у 25 років. До комедійних опер В. А. Моцарта належать «Весілля Фігаро», «Дон Жуан» і «Так учиняють всі жінки». Поруч із цим майстер створив опери «Викрадення із сералю» і «Чарівна флейта», що стала останньою оперою митця.

Опера становила основу творчості відомого італійського композитора *Джоаккіно Россіні* (1792 – 1868). Саме у цьому жанрі виявилися його мелодична щедрість, дотепність і сатирична влучність у зображенні персонажів. Оригінальним шедевром комедійного мистецтва ХІХ ст. стала опера митця «Севільський цирульник». Яскрава мелодика, природність і жвавість характерів, змальованих композитором, простота і послідовність сюжету – все це забезпечило опері справжній тріумф.

Незважаючи на теорії «відмирання» оперного жанру, які з'явилися у ХХ ст., варто відзначити, що опера займає важливе місце в сучасній культурі. Самостійні оперні школи розвиваються не лише у більшості народів Європи, а й у багатьох країнах Латинської Америки та Азії. В оперному мистецтві відображаються масштабні суспільні події нашого часу, прогресивні гуманістичні ідеї, розкривається багатство вокальних можливостей людини.